

Відгук
наукового керівника
щодо дисертації Івашини Оксани Олександрівни
«Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
за спеціальністю 035 «Філологія»

Осягнення чи, бодай, долучення до творчості того чи того письменника у безмірі національної та світової літератур щоднини ускладнюється через фізичне розширення тієї неосяжності, з одного боку, й удосконалення спектру художніх засобів і прийомів втілення авторських інтенцій, з іншого. І якщо з проблемою вибору впоратися можливо: мимоволі зацікавитися текстом, що потрапив під руку, піддатися вдало організованій промоції, пораді, шкільній програмі тощо, то із художнім розвоєм, який має піддатися професійному літературознавцеві, аби колообіг продовжувався й читацький попит був приправлений не спорадичністю, а смаком, дещо складніше.

Традиційні підходи до аналізу та трактування сучасних текстів не дають належного результату. У пригоді стає технологія, спроможна поєднати пізнання власне поетикальних особливостей тексту, його художньої вартості та смислової глибини із текстотвірним генератором – психоструктурою письменника, в надрах якої й продукується художність. Йдеться про психопоетику, котра синтезує літературознавчий і психологічний потенціали філологічної науки.

Дисертація Оксани Івашини – не перший, але досить вдалий, як на мене, факт використання психопоетичного підходу. Надто, коли зважати на присутність суб'єкта дослідження – письменницю Марію Матіос у сучасному літературному дискурсі. Сміливість молодшої дослідниці сумірна із реалізованим теоретичним здобутком та можливістю його використання при аналізі складних художніх полотен: збірок новел «Нація», «Чотири пори життя», повісті «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба», романів «Майже ніколи не навпаки», «Солодка Даруся», «Черевички Божої Матері», які разом із психосвітом мисткині стали **об'єктом** наукової студії. При цьому відчувається висока міра шляхетності при звертанні до особистого, коли результат досягається не будь-якою ціною, не епатажно, а з дотриманням етичних засад наукової діяльності.

Художні смисли, закодовані в текстах Марії Матіос, важко прочитати без розуміння засад аналітичної психології, яка оперує концептами індивідуального й, особливо, **колективного** несвідомого. Їхня присутність у психосвіті письменниці художньо трансформується на діахронічному та синхронному рівнях, вияскравлюючи глибинні основи української ідентичності.

Тож **актуальним** в роботі дисертантки видається і матеріал для осмислення, і теоретична модель для його осягнення. Саме в методології бачиться **новаторський** акцент, адже, як автору психопоетичного підходу

мені видно, що дослідниця вводить в обіг і реалізує, заявлені як вагомі для досягнення результату, здобутки власне аналітичної психології К. Г. Юнга – його теорію архетипів. Це дало змогу оприяти складні, недоступні на видимому рівні текстів національні та особистісні феномени, скласти уявлення про особистість письменниці (у науково-психологічному сенсі), яку художньо втілено в її текстах, утвердити місце аналітичної психології в психопоетичних дослідженнях; визначити ключові елементи мегатексту Марії Матіос та їхній потенціал до відображення динаміки формування психіки, емоційної сфери, спрямованості, світоглядних орієнтирів та елементів її індивідуального несвідомого; проілюструвати художню репрезентацію ключових архетипів колективного несвідомого та процесу індивідуації на матеріалі прози письменниці; наблизитися до визначення архетипних рис України в художньому світі Марії Матіос.

Структура роботи чітко підпорядкована виконанню цих завдань. У кожному з її елементів прозирає налаштованість здобувачки на оприяття поставленої мети. Це стосується і теоретичного першого розділу, де вмотивовано аргументується вибір теми, окреслено методологічні засади студії, визначено мету й завдання, і двох практичних розділів, де вони реалізовані. Висновки до розділів та до роботи в цілому оприятнюють результати поставлених завдань, надаючи дисертації стрункості й прозорості викладу матеріалу. При цьому термінологічне багатоманіття, введення в науковий обіг окремих понять не шкодить, а збагачує наукове мовлення, сприяє увиразненню осмислюваних аспектів, адже зумовлене кореляцією власне літературознавчих, психологічних, філософських наукових дискурсів.

До здобутків Оксани Івашини варто віднести представлену синергію особистого й національного, як у житті письменниці, так і в її творчості. Як на мене, робота відкриває шлях до реалізації психопоетичних студій на матеріалі сучасного письменства, знімає застереження, висловлені свого часу В. Підмогильним. Водночас виявляє можливості технології задля глибшого розуміння художніх явищ. Прочитання прози Марії Матіос під заявленим кутом зору ще і ще раз підкреслює риси національної ідентичності українців, непомірність витрат і втрат психічної енергії, фізичного болю, зумовлених присутністю й злочинними інтенціями тоталітарного режиму.

Відзначу високу міру самостійності роботи здобувачки, здатність до узагальнення та уміння працювати з джерелами, особливо англійськими, коли використовується не перекладацька інтерпретація, а оригінальна думка автора цитованої праці. Це уможливило вийти за межі стереотипів і представити оригінальне дослідження, яке уже на рівні апробації, а це: 5 статей у фахових виданнях України, участь у 6 всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, викликає інтерес і розширює уявлення про творчий доробок Марії Матіос та її місце в сучасному літературному процесі й історії української літератури в цілому. Вагомим результатом, як на мене, є й досить активне наповнення профілю молодої дослідниці в Google Scholar та рефлексії її публікацій науковцями, про що свідчить цитування.

Загалом дисертація Оксани Іващини «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» є цілісним і оригінальним дослідженням, яке має характер новизни і робить значний внесок у процес пізнання й розвитку проблем, які осмислено. Дисертація Оксани Іващини є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку й може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри
української філології та журналістики

Сергій МИХИДА